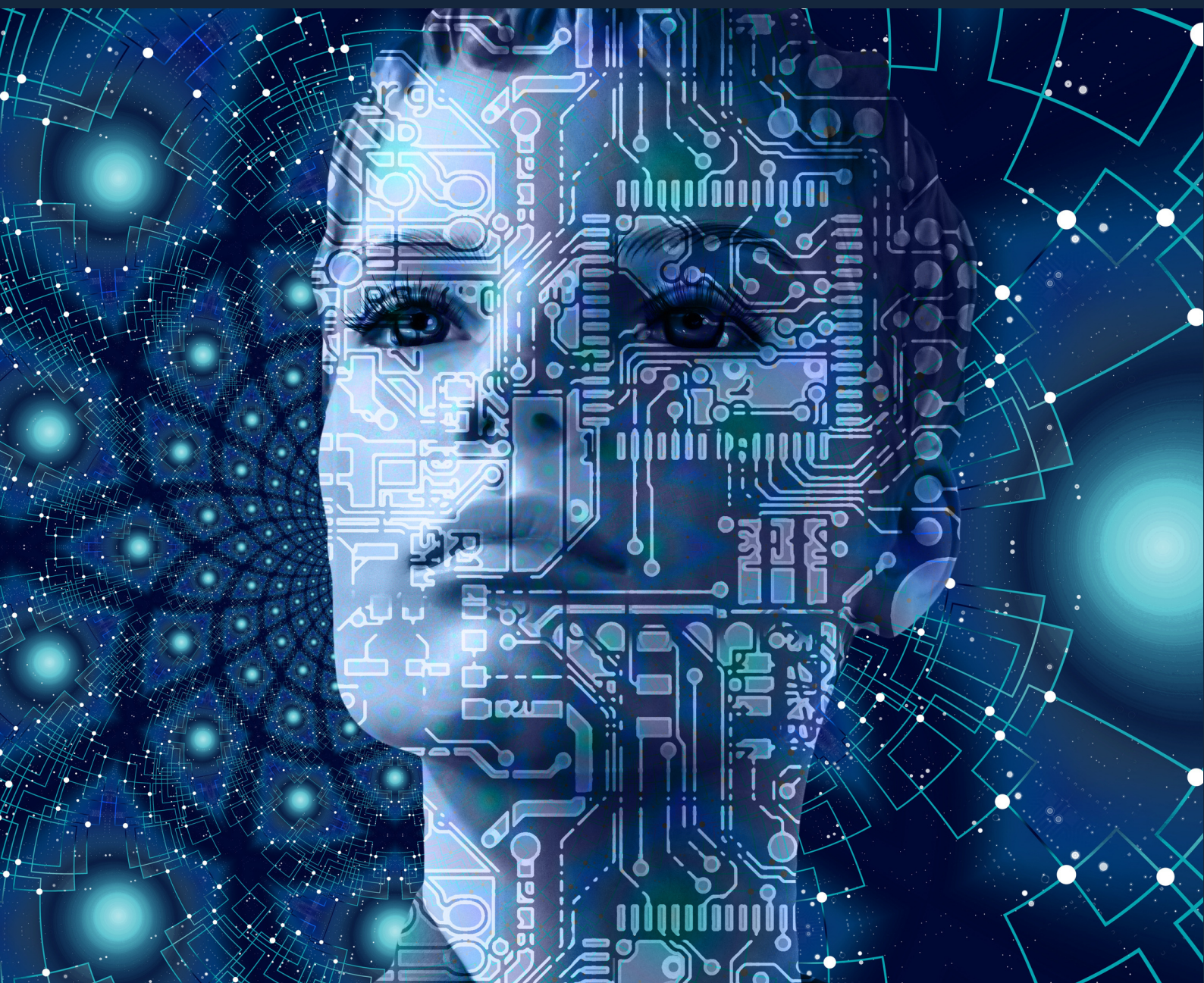

מהירות יתר:

כשהחדשנות הטכנולוגית שוברת את הכלכלה

ד"ר בלה ברדה ברקת, עו"ד

מאז ומעולם, הכלכלה ידעה להתמודד עם שינוי. המצאת הקיטור, החשמל, המחשב האישי, כל אחת מהן טלטלה את היסודות, יצרה שווקים חדשים, סגרה ישנים, והולידה גל של חוסר ודאות. אבל מאחורי כל מהפכה עמד עיקרון אחד שעד כה נשמר - הקצב. שינוי אמנם הגיע, אך הוא התרחש בקצב שאיפשר התאמה. רגולטורית, מוסדית ופסיכולוגית.

כעת, נדמה שעיקרון הקצב נשבר. הטכנולוגיה של המאה ה-21 אינה רק חדשנית, היא מהירה, ואולי יותר מידי, עבור הכלכלה.

אנחנו חיים בעידן של מהפכות מתמשכות, החל מבינה מלאכותית, אוטומציה, ביולוגיה סינתטית, רשתות מבוזרות. כל אחת מהן מכילה פוטנציאל טרנספורמטיבי, אך מה שקובע את עוצמת ההשפעה הוא לא רק התוכן, אלא התזמון. והיום, התזמון מתקצר עד כדי קריסה של מנגנוני ההסתגלות.

המערכת הכלכלית, במיוחד במובנים המקרו־מוסדיים שלה, רגולציה, מדיניות מוניטרית, מדדי סיכון, תפיסות שוק העבודה, מתפקדת כמו גוף שמותאם לקצב של רכבת איטית, אך נגרר כעת מאחורי מטוס על־קולי.

המדדים שמכוונים את הבנקים המרכזיים מגיבים באיחור של רבעונים, בזמן ששוק הקריפטו מתהפך תוך שעות.

החקיקה הבינלאומית נעה כמו ועדת אונסק"ו, אך האלגוריתמים משנים את חוקי המשחק בזמן אמת.

נוצר, אם כן, מצב חדש, שבו יש פער בקצב בין החדשנות לבין הכלכלה. וזהו לא רק פער טכני. זהו פער אפיסטמי, פער ביכולת להבין, להגיב, לחזות, ולשלוט.

חברות שמבוססות על מודלים של למידת מכונה, למשל, מייצרות ערך בקצב שניתוח פיננסי מסורתי לא מסוגל ללכוד. משקיעים מזרימים אליהן הון על בסיס פוטנציאל לא מדוד, ואז מושכים אותו על בסיס שמועה באקס. התוצאה היא שווקים שמאבדים את הקשר בין ערך למחיר, בין מוצר להון, בין תוצאה למדד.

במקביל, מודלים של תעסוקה ושל מדיניות רווחה נשענים על רעיונות מהמאה ה-20, כמו יציבות תעסוקתית, קביעות, הכשרה איטית.

אבל בינתיים, התעשייה משתנה מהר מכדי שאדם יוכל לעבור הכשרה רלוונטית לפני שהתחום עצמו נעלם.

זהו לא מיתון, זו אייכולת להדביק את השינוי.

הבעיה היא לא שהטכנולוגיה פוגעת בכלכלה, אלא שהכלכלה נבנתה על קונספציה של שליטה, שלפיה תהליכים מתפתחים בצורה מדורגת, ניתנת למדידה, וניתנת לניהול באמצעות כלים כמו ריבית, מס, או תקנות.

אבל כאשר הטכנולוגיה חומקת מהמדידה עצמה, מה נותר מהכלכלה?

במקום לחזות משברים, הגופים המוסדיים מוצאים את עצמם מגיבים בדיעבד, במקום לנהל סיכונים, הם עוקבים אחרי עקומות שהתיישנו, ובמקום להוביל מדיניות, הם נסחפים אחרי מגמות.

כך נולדת כלכלה ריאקטיבית, לא מתוך בחירה, אלא מחוסר ברירה.

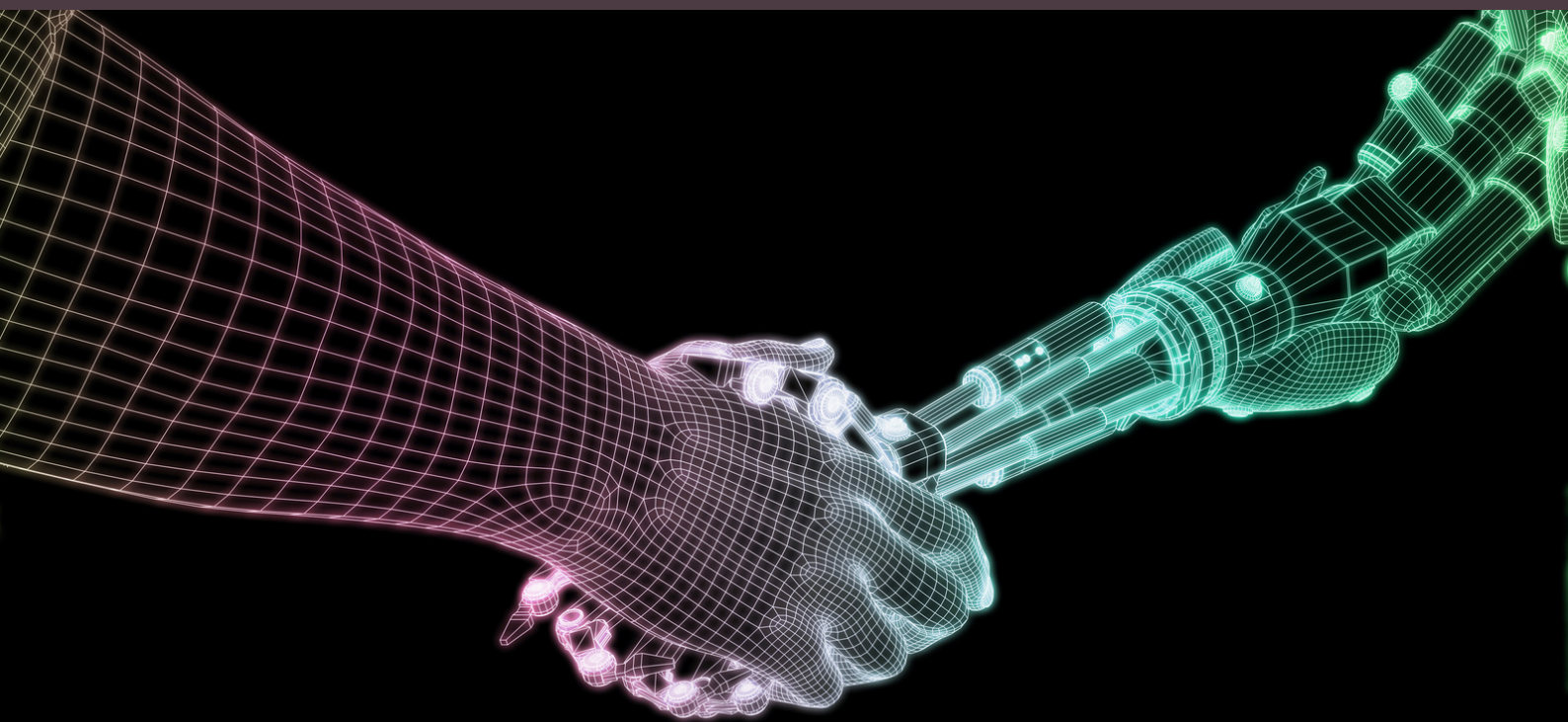

האתגר הגדול של העשור הקרוב הוא לא רק טכנולוגי ולא רק כלכלי, אלא אסטרטגי-מערכתי.

האתגר האמיתי הוא כיצד לבנות מנגנונים כלכליים שיכולים לפעול בקצב של חדשנות מהירה, אך לשמור על עקרונות של יציבות, אחריות, והבנה אנושית של תהליכים?

אולי התשובה אינה לנסות "לרסן" את הקצב, אלא לפתח כלים חדשים של רגולציה מבוזרת, מדדים מותאמים לדינמיקה, כלכלה חישובית בזמן אמת, ואפילו מודלים מוסריים שמתאימים לתקופות של מהירות יתר.

כי אם לא נבין שהקצב הוא הבעיה, לא נבין גם שהקצב הוא, אולי, גם המפתח לפתרון.

Dr. Bella Barda Bareket

DR. BELLA BARDA BAREKET, ADV.